Posudok oponenta habilitačnej práce

Univerzita Karlova	**Katedra nemeckého jazyka a literatúry**
Fakulta	Pedagogická
Študijný odbor	Pedagogika
Uchádzač	***PhDr. Tamara Bučková, PhD.***
Habilitačná práca	*Interkulturní didaktika cizojazyčné literatury. Kontexty a perspektivy. Se zaměřením na německy psanou literaturu pro děti a mládež a zřetelem k tématu 2. světové války.*
Oponentka pracovisko oponentky	doc. PhDr. Ivica Kolečáni Lenčová, PhD. Katedra nemeckého jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty UK v Bratislave

Aktuálnosť témy

Žijeme v Európskej únii, ktorá predstavuje moderný multilingválny a multikultúrny projekt, usilujúci sa o politickú a ekonomickú kohéziu. V dynamike jej konceptu mnohojazyčnosti sa formuje jazyková politika členských štátov hľadaním vlastného modelu, ktorý by zohľadňoval súčasnú dobu v čase a geopriestore. Je celkom prirodzené, že k tejto téme sa v jednotlivých krajinách pristupuje odlišným spôsobom. Predložená publikácia je v danom kontexte svojím obsahom novátorská a súčasne aktuálna a ambiciózna – ponúka sondu do literatúry pre deti a mládež (ďalej LPDM) v intenciách interkultúrneho humanistického konceptu cudzojazyčnej edukácie s cieľom poukázať na jej nedostatočne využitý didaktický potenciál vo vyučovaní nemčiny ako cudzieho jazyka.

Prístup k riešeniu

Autorka uchopila tému nanajvýš komplexne. Publikácia pozostáva z predslovu, úvodu, dvoch častí, pričom každá z nich pozostáva zo štyroch kapitol a samostatného záveru. Ďalej obsahuje resumé v českom, nemeckom a anglickom jazyku. Menný register, register pojmov a diel s tematickým odrazom 2. svetovej vojny napomáhajú a uľahčujú orientáciu v ponúknutých obsahoch. K efektívnosti publikácie prispieva aj zoznam myšlienkových exkurzov, máp, obrázkov a tabuliek a edičné poznámky. Takto uchopená problematika LPDM prestavuje kolosálne dielo, ktoré udivuje svojím rozsahom i ponorom do zvolenej problematiky. Na tomto mieste priblížime obsahové zámery predostreté v jednotlivých kapitolách cez ich názvy:

Kontexty

1. Bližší vymezení zkoumané problematiky, 2. Cizojazyčná literatura a cizojazyčná LPDM v interkulturním diskurzu, 3. Literatur / LPDM v diskurzu literárněvědných a dalších zkoumání, 4. Cizojazyčná literatura a potažmo literatura pro děti a mládež v diskurzu didaktických zkoumání a školní praxe v ČR, Facit I ako monitoring súčasnej situácie.

Perspektivy

5. Ontogeneze čtenářství aneb Jak přečíst svět, 6. Cizojazyčné čtení a/vs. cizojazyčné čtenářství, 7. Specifické problémy zařazení LPDM do VCJ, 8. Interkulturně zaměřené literární učení, Facit II ako perspektívy nasmerovania ďalšieho vedeckého skúmania, a to rozvoj čitateľskej gramotnosti pomocou literatúry, načrtnutie možného textového korpusu, interkultúrneho učenia, posilnenie kultúrnej pamäti v kontexte hľadania vlastnej identity mladého človeka.

Metodológia

Ako je už vyššie zmienené, publikácia sa vyznačuje komplexnosťou uchopenia témy, autorka zvolila interkultúrny prístup pri akceptovaní najnovších poznatkov pomocných či príbuzných disciplín. Situovanie problematiky na priesečníku literárnej vedy, psychologických vied a humanistickej pedagogiky spočívajúcej v celostnom prístupe a celistvom videní sveta so zameraním na didaktiku cudzích jazykov zaručuje interdisciplinárny charakter publikácie, čo je úloha nesmierne ťažká. Úspešné zvládnutie takto nadefinovaného zámeru demonštruje nesmiernu šírku záberu a schopnosť autorky zvládnuť koncepčne vo vysoko vedecky štruktúrovanom texte vyrovnať sa s vybranými aspektmi danej problematiky. Uchopenie témy je presvedčivé aj vďaka vymedzeniu sa na výskumy v nemecky hovoriacich krajinách a Čechách s čiastočným, zámeru odpovedajúcim zahrnutím Slovenska. Metodologicky sa autorka opiera predovšetkým o kritickú hĺbkovú analýzu a porovnávanie množstva odbornej literatúry. Všetky získané zdroje podrobuje kritickej analýze, neuspokojuje sa so všeobecnými konštatovaniami, ale na základe štúdia a komparácie odbornej literatúry hlavne nemeckej, anglickej a domácej proveniencie dochádza k vlastným záverom, ktoré sú originálne a inovatívne. Vo svojom výskume ide do detailov a zaujíma sa o jednotlivosti, dôsledne analyzuje všetky získané dáta veľmi starostlivo, niekedy až municiózne presne a verne, snaží sa o nestranný uhol pohľadu pri ich vyhodnocovaní, čím sa zvýraznil aspekt nemčiny ako cudzieho jazyka v Českej republike.

Kvalita a pôvodnosť dosiahnutých výsledkov

Autorka spracovala rozsiahly materiál s nesmiernou precíznosťou, čo ju viedlo k zameraniu sa na jednotlivosti a nové aspekty, ktoré sa odostreli v procese spracovania témy a ktoré vnímala ako relevantné. Vo svojom skúmaní bola preto veľmi dôsledná, dokázala bravúrne uchopiť zvolenú tému, jej závery nie sú axiomatickými tvrdeniami, naopak, svedčia o otvorenosti novým poznatkom, jej zanietení a ambícii vo svojom bádateľskom úsilí pokračovať. Habilitačná práca sa vyznačuje nezameniteľným rukopisom autorky, svedčiacom o jej vysokej odbornej erudovanosti a odrážajúcim jej hlboko ľudský prístup a emocionálny potenciál. Je svojím spôsobom vyústením niekoľkoročného vedeckého bádania a štúdia odbornej literatúry, ktoré garantujú inovatívny prístup k riešeniu problematiky a jej spracovaniu z rôznych aspektov. Tamara Bučková rozvíja aspekt komunikácie a interaktívnosti v cudzojazyčnej edukácii, nadväzuje na predchádzajúce teoretické poznatky a výsledky medzinárodných výskumov, ako aj svoje predchádzajúce vedecké štúdie.

Uplatniteľnosť výsledkov pre rozvoj odboru a ďalšie bádanie

V odbore didaktiky cudzích jazykov, ako aj špecificky v didaktike nemeckého jazyka sú výsledky cenným vkladom v teoretickej a tiež v aplikovanej rovine. Autorka koncipuje odporúčania na prácu s literatúrou a navrhuje textový korpus nemecky písanej literatúry v intenciách interkultúrne zameraného vyučovania prostredníctvom literatúry (kap. 7.1.1.1 – 7.1.1.3). Metodologickým leitmotívom sa pre ňu stáva interdisciplinarita a interkultúrne skúmanie literatúry. Inovovanie didaktických princípov na prácu s cudzojazyčnými literárnymi textami s dôrazom na aspekty humanistickej pedagogiky považujeme za novátorské a nanajvýš autentické (kap. 7.2 – 7.2.1). Poukazuje na nevyhnutnosť venovať otázkam didaktiky literatúry trvalú intenzívnu pozornosť a presadzovať systematický prístup, ktoré by napomohli k etablovaniu LPDM a garantovaniu jej stabilnej pozície a logickej súčasti vyučovania nemčiny ako cudzieho jazyka. Uvedená práca otvára diskusiu o možnostiach efektívneho využitia umeleckých artefaktov, v tomto prípade literatúry v rámci inštitucionálneho vzdelávania v Českej republike a dovolím si poznamenať, že nielen v Českej republike. Rozhodne by mala autorka pokračovať vo svojom bádateľskom úsilí, ktoré uvedenú pozíciu didaktiky literatúry v cudzojazyčnej edukácii posilní.

Uplatniteľnosť výsledkov v praxi

Habilitačná práca je významná pre oblasť cudzojazyčnej edukácie. Autorka koncipuje odporúčania na prácu s umeleckou literatúrou, navrhnuté textové korpusy obohacuje o príklady zúžených korpusov pre ZŠ a SŠ, ako aj interkultúrne zamerané literárne učenie. Výsledky jej vedeckého bádania nájdu uplatnenie v oblasti prípravy budúcich učiteľov nemeckého jazyka v dennej i v externej forme štúdia. Využitie výsledkov prezentovaných v práci vidíme taktiež v ďalšom vzdelávaní učiteľov z praxe, ako aj v širšom spoločenskom kontexte vo forme prednášok a workshopov pre laickú verejnosť ako možnosť reflektovať literárne diela v kontexte doby a udalostí cez prizmu interkulturality. Autorka tak činí s nesmiernym citom pre vyváženosť a presvedčivým antropologickým prístupom.

Formálna úprava a jazyková úroveň práce

Práca je založená na štúdiu nepreberného množstva aktuálnych domácich aj zahraničných zdrojov, všetky diela sú dôsledne autorizované. Obzvlášť cenné je prehľadné spracovanie a vizualizácia sťažňových informácií vo forme myšlienkových exkurzov, máp, tabuliek a obrazového materiálu. Zvolený modus operandi vo viacerých prípadoch deklaruje prepojenie skúmania jazyka a literatúry, upozorňuje na krásnu literatúru ako médium, ktorého materiálnu bázu tvorí práve jazyk, na symbolickosť literárneho jazyka a semiotiky literatúry prispievajúcej k chápaniu umeleckej beletrie ako špecifickej formy svedectva (vytváranie kultúrnej pamäti na téme 2. svetovej vojny), či vzťah literárneho učenia k interkultúrnym a ďalším kompetenciám.

Podnety a otázky

1. Pri spracovaní témy sa dalo reflektovať Vaše osobné a odborné formovanie alternatívnymi nasmerovaniami. V čom vidíte ich prínos v práci s literatúrou, resp. inými umeleckými artefaktmi?

2. Čítanie a špeciálne čítanie umeleckej literatúry mladých ľudí je ostatné roky marginálnou oblasťou. Ktoré stratégie a techniky navrhujete na zlepšenie tohto stavu? Ako získať mladých ľudí pre čítanie literárnych diel?

3. Kde vidíte rozdiely, podobnosti a prieniky literárneho učenia vo vzťahu k rozvoju čitateľstva a literárnej kompetencie v materinskom a cudzom jazyku?

Záver

Habilitačná práca odráža erudovanosť kandidátky, jej schopnosť komplexného uchopenia témy a nespochybniteľný prínos v oblasti formovania odboru didaktiky literatúry cudzích jazykov, v ktorej je ako jeden z prostriedkov zdôraznené literárne čítanie vedené mottom „*Jak přečíst svět*“, lebo *„Čtení je nejlepší učení. Sledovat myšlenky velkého člověka – to je ta nejzajímavější věda“* (s. 18). Prináša nové vedecké poznatky, inovatívne návrhy na riešenie a súčasne aj podnety pre ďalší výskum a otvorenie odbornej diskusie.

Predložená habilitačná práca Tamary Bučkovej „*Interkulturní didaktika cizojazyčné literatury. Kontexty a perspektivy“* **spĺňa** požiadavky štandardne kladené na habilitačnú prácu v odbore Pedagogika. Prácu **odporúčam na obhajobu** a po úspešnom obhájení navrhujem udeliť pedagogicko-vedecký titul docentka.

Bratislava, 8. 10. 2021 podpis oponentky